

PÅ LANGBØLGELENGDE: 22. juli-forfatterne har merket seg at 22. juli ikke er forsidestoff lengre. Kanskje det er startskuddet for den virkelig spennende litterære refleksjonen? Fra venstre: Tom Egil Hverven, Sverre Malling, Prableen Kaur og Aage Storm Borchgrevink. Foto: Lars Eivind Bones / Dagbladet

- 22. juli er blitt borte fra forsiden

Men hvor står debatten da?

EMIL FLATØ

efl@dagbladet.no

Det uoverskuelige ved fortellingen er mye mer slående enn det som er klart.

Tom Egil Hverven, forfatter av «Terrorens ansikt»

annonse

IDEER: Det kommer ikke lenger ut flere 22. juli-bøker i måneden. Men debatten er ikke død. På mandag kom Tom Egil Hverven og Sverre Mallings bok «Terrorens ansikt» ut — med Hvervens bearbejdede rettskommentarer, [Mallings rettstegninger](#), og en samtale mellom de to om kunst og terror. I forrige uke [vant Aage Storm Borchgrevink Kritikerprisen](#) for årets beste sakprosabok, med «En norsk tragedie». Et halvt år etter utgivelsen av «Jeg er Prableen» balanserer [Prableen Kaur](#) for tiden jusstudier med plassen i bystyret for Oslo Ap, og øvrige verv i AUF og moderpartiet.

Vi samlet dem alle på en kafé på Youngstorget for å spørre:

- Begynner den kollektive fortellingen om hvordan vi skal forstå 22. juli å feste seg?

Hverven: - Fortellingen om hva som faktisk skjedde har ligget fast ganske lenge. Men å fortolke hva som skjedde, tror jeg tar mye lenger tid. Det skyldes at gjerningsmannen har svært mange uklare ideer om hvorfor han handlet som han gjorde. Og at de som terroren var ment å ramme også er i bevegelse — livet til Prableen og de andre ofrene går jo videre. Fra her vi sitter ser vi Høyblokka, som går en uviss framtid i møte. Det uoverskuelige ved fortellingen er mye mer slående enn det som er klart.

Kaur: - En sorgprosess varierer veldig fra person til person, men også ute i samfunnet, avhengig av hvor man står. Det konkrete tror jeg er ferdig med, men hvilke ringvirkninger 22. juli får er fortsatt uvisst. Hvordan vil jussen endre seg? Hvilke nye typer personer vil komme til? Litterært sett synes jeg det er spennende å se at flere unge hever stemmen.

- Hva tenker du som kunstner, Sverre Malling, er det en ikonografi som har begynt å feste seg?

Malling: - I min jobb er det viktigere å gi rom for motforestillinger og nyanser — en mangfoldiggjøring av fortellingen — enn å få en endelig avklaring. Det jeg syntes var interessant med å skulle feste Anders Behring Breivik til tegneblokka, er at jeg kunne lage flere skisser - flere motiver fra ulike vinkler. Dette var jo en rettssak som i stor grad dreide som om Breivik, og hvem han

var. Det hersket et frenetisk behov til å plassere ham i forståelige rammer, hvilket ikke viste seg å være helt enkelt. Det var en følelse av noe uhandgripelig som jeg forsøkte å sirkle inn. Og det lå mange tilsynelatende motsetninger der. Ta kontrasten mellom hans framturen i rettsalen med vannkammeret hår, dannet riksmål og dress, og det vi tenker rundt de grusomme handlingene han begikk. Tegningen er et format som kan åpne opp for slike motstridigheter. Håpet er at tegningene framstår som et korrektiv til det mer standardiserte mediabildet av gjerningsmannen under rettssaken.

Hverven: - Noe av prosjektet i boka vår er jo — tross alle moralske og intellektuelle motforestillinger man kan ha mot det — det å ta innover seg at «monsteret» Anders Behring Breivik faktisk er et menneske.

- Hvilke fortolkningsmomenter har kommet fram underveis i den litterære debatten?

Borchgrevink: - Min jobb har jo vært å prøve å si noe om Breiviks individuelle vei inn i dette ekstreme idéfeltet som han brukte for å legitimere det han gjorde. En psykologisk og biografisk ramme. Og en «herostratisk» en, etter antikkens Herostratos, som tente på templet i Efesos for å bli berømt. Et narsissistisk ønske om berømmelse er også blant motivene til Anders Behring Breivik.

-Andre?

Borchgrevink: - Øyvind Strømmen med flere har kartlagt det ideologiske feltet, og tydeliggjorde en ekstrem tradisjon i Norge. Mange av de tidlige bøkene kartlegger mest hva som skjedde - jeg tror de var veldig viktige da. Prableens egen bok og blogginnlegg ble lest av hvor mange mennesker? Videre har Erika Fatland prøvd å sette det i perspektiv med skolemassakren i Finland, skolemassakrene i USA. Og Tom Egil Hverven ser dette i lys av teori om terror — Griffin, for eksempel.

Borchgrevink: - Men teksten jeg savner i boka di, er essayet om «Oslo, 31. august» (Samtiden 4/2011,

Les også

- Hamsun var uten tvil den mest geniale drittsekken landet vårt har fostret

Trine Skei Grande slukte «Pan» allerede som tenåring.

- Herregud, så pretensiøst. «Deg skal jeg aldri ligge med», tenkte jeg da

Gaven fra Blindern-flørten imponerte ikke Anne Lindmo.

- Jeg skulle egentlig blitt satt i fengsel, så jeg fikk tid til å lese mer

Kim Haugen skulle ønske han var like smart som Hamlet.

journ.anm.)? Den var god, og kom tidlig.

Hverven: - Den teksten var et forsøk på å trekke noen kulturelle og samtidsmessige forbindelseslinjer. I og med at Aage har gjort så grundig arbeid på det psykologiske sporet, er det ikke det stedet jeg lette. Jeg ville se mot en bredere kontekst, en historisk, litterær og filosofisk kontekst.

- Noen deler av boka di framstår nok fremmed for et bredt publikum. Som når du trekker inn skikkelser som Karl Ove Knausgård og Giorgio Agamben i en debatt om en norsk tragedie. Kan du prøve å si noe om hva du har funnet i samtidsfilosofien som er relevant for 22. juli?

Hverven: - I stedet for å gå inn i selve den historien om tagging og Breiviks radikalisering, prøver jeg å se hvordan denne typen fortelling også finnes andre steder. Karl Ove Knausgård bruker sin egen historie i «Min kamp». Han ikke er voldelig, likevel framstiller han en veldig frustrert tenåring som har mistet kontakten med faren sin. Så parallellfører han sin historie med Hitlers, og Hitlers kunstnerambisjoner. Sånn sett er dette tre unge menn som har historier som ikke er helt ulike. Også i det narsissistiske. De vil bli berømt på en eller annen måte. Sammenligner du Breivik og Hitlers skrivning med Knausgårds, kan du oppsummere i Knausgårds egne ord: Han «skjelver i sitt indre» når han skriver. De andre gjør det ikke. Knausgård er kompromissløst villig til å se på alle sider ved sitt indre og ved sitt indre følelsesliv.

Hverven: - Påfallende med Breivik under rettssaken er at han ikke har noen referanse til noe indre. Breivik sier jo at han aktivt prøver å dempe sitt eget følelsesliv - han kaller det avemosjonalisering. Det ligner Hitlers stil i «Mein Kampf» — heller ikke han tillater særlig mye refleksjon over eget følelsesliv. Jeg viser at Knausgårds og Stig Sæterbakkens tekster går til den motsatte ytterlighet, og jeg bruker filosofen Giorgio Agamben til å belyse hvordan de forholder seg mer aktivt til sitt eget liv - og til historie og kultur - enn Breivik.

Terrorens ansikt

BRIS Skisser fra 22. juli-rettssaken
Tom Egil Hverven, tekst
Sverre Malling, tegninger

[annonse](#)

«Terrorens ansikt»

Forfatter: Tom Egil Hverven og Sverre Malling (ill.)

Forlag: Flamme

- Du slenger deg ikke på her, Prableen Kaur, er det for abstrakt? Er det overhodet interessant?

Kaur: - Dette er ikke akkurat hva AUF-ere eller mennesker rundt meg snakker om. Men jeg synes det er interessant å se det fra et såpass intellektuelt ståsted. Jeg tror det vil bli mer av det framover — nå kommer debatten til å gå over i andre former, og jeg tror det er veldig viktig i den videre prosessen som ikke handler så mye om sterke følelser, men om hvordan vi skal utvikle samfunnet videre. Mange av oss bærer nok erfaringen i oss, selv om det ikke alltid vil være tydelig hvordan, vil 22. juli prege utviklingen på ulike samfunnsområder.

Borchgrevink: - Jeg har litt «22. juli-fatigue» akkurat nå. Dommen lukket et kapittel. Kommisjonsrapporten gjorde kanskje det samme. Men det er som Prableen sier: det virker jo i oss.

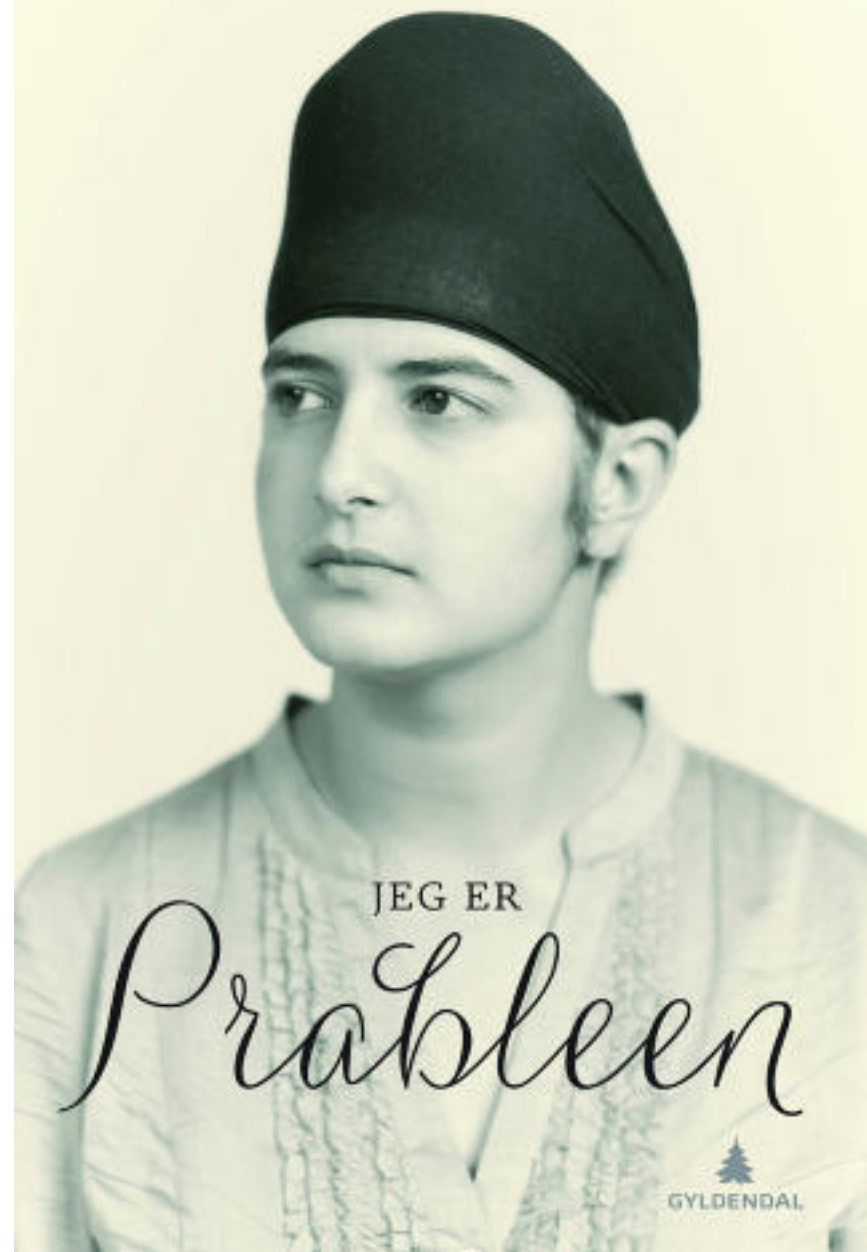
- Er det noen som deler denne følelsen av utmattelse?

Kaur: - Allerede da jeg skrev boka var det viktigere å skrive hvordan jeg kunne være der den dagen, enn bare det som skjedde. Derfor avgrenset jeg det til et kapittel — hele livet mitt handler ikke om 22. juli. Så har jeg begynt å studere, gjøre andre ting, ta hverdagen tilbake, og da går man jo videre.

Hverven: - Det kommer hele tiden tekster og andre typer uttrykk som gjør at jeg stadig er opptatt av dette. I 2014 kommer det en stor utstilling på Henie Onstad-museet.

Borchgrevink: - Men det er på en måte på langbølgen i offentligheten nå. Det er ute fra forsidene.

- Kan det være en styrke også at det er greit å gå videre? I andre land har traumer skapt et veldig sterkt kall om «aldri igjen», som kan brukes til politiske formål. Kan en dvelen ved tragedien virke mobiliserende på en måte som ikke er helt sunt?

[annonse](#)

«Jeg er Prableen»

Forfatter: Prableen Kaur

Forlag: Gyldendal

Borchgrevink: - Når saken er mindre på forsiden og slikt, har det å gjøre med at det er gjort et godt arbeid i rettsvesenet, av 22. juli-kommisjonen, og i media. Offentligheten har levert.

Hverven: - Samtidig så er det jo sånn at innvandrings- og integreringsdebatten på ingen måte er død. Jeg overhørte senest for en uke siden en gruppe menn på min alder som snakket om alle disse som henger rundt og snylter på velferdsstaten også videre, også var det en som sa: «burde vi ikke sluppet ut han Breivik, så han kunne komme og rydde opp?» At folk sier det i et offentlig rom, forskrekker meg.

Borchgrevink: - Vi vektlegger nok litt forskjellige ting. Jeg ser på perioden etter 22. juli som en positiv periode, der Tom Egil ser mennene som snakker piss på gata. Det har nok å gjøre med erfaringene mine fra Kaukasus, hvor noen av forbryterne har endt som presidenter etterpå. Det gjør meg mer positiv til det som skjer her.

Hverven: - Den relative optimismen kan jeg jo være med på.

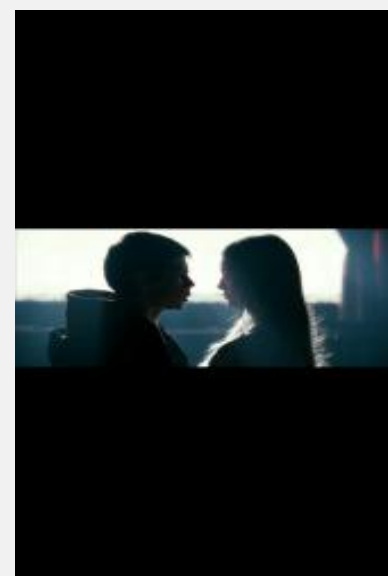

[annonse](#)

«En norsk tragedie»

Forfatter: Aage Storm Borchgrevink
Forlag: Gyldendal

db tv Se våre siste filmtrailere

Maur i rompa

Thanks for Sharing

Hell Baby

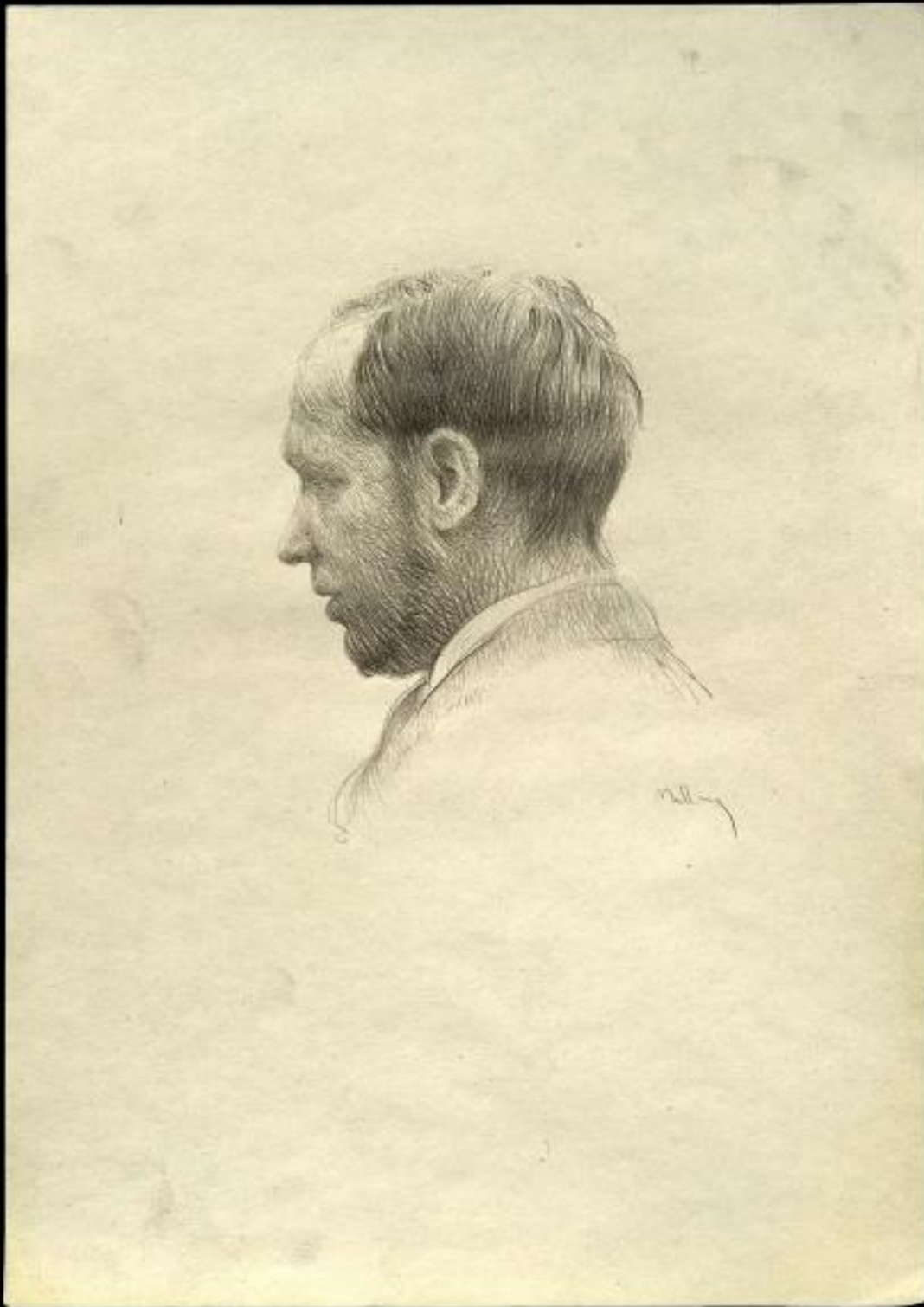

Kyss meg for faen i
helvete

Ways to Live Forever

The Counselor

TERRORENS ANSIKT: Et av Sverre Mallings portretter.

I denne artikkelen

[kultur](#) [aage storm borchgrevink](#) [22 juli litteratur](#) [bok](#) [jeg er prableen](#)
[offentlighet](#) [prableen kaur](#) [terrorens ansikt](#) [sverre malling](#) [sakprosa](#)
[litteratur](#) [tom egil hverven](#) [en norsk tragedie](#) [22 juli](#) [kritikerprisen](#)

[- Hun er skamløst privat](#)

Tone Damli klarer alltid å skape oppmerksomhet rundt sine musikkvideoer.

[Les mer](#)

[Hva skal du lese på solsenga i sommer?](#)

Når staten blir maktesløs

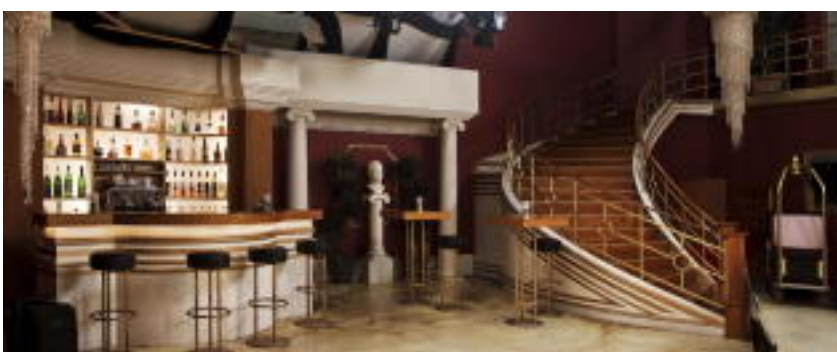
Staten var villig, men det var ikke svenskene.

[Les mer](#)

- J-Lo ber om unnskyldning etter bursdagssang til omstridt leder

- Visste ikke om menneskerettighetsproblemene.

[Les mer](#)

- Det spøker i Hotel Cæsar-lokalene

Flere har hørt merkelige lyder, hevder «Hotel Cæsar»-sjefen. [Les mer](#)

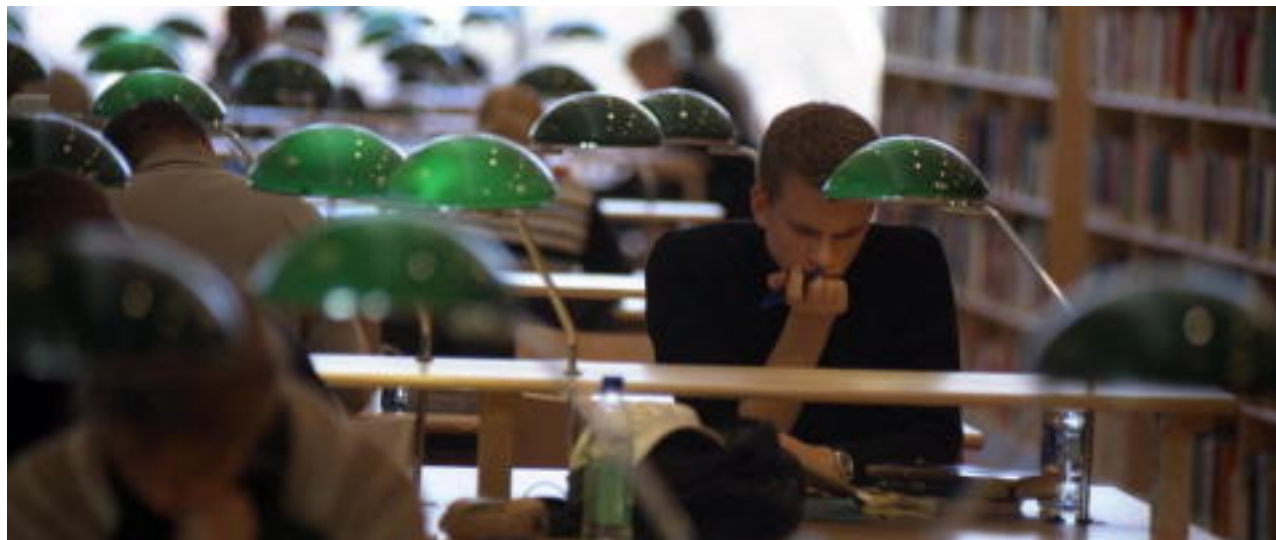
Avatar-regissør saksøkes for 300 millioner kroner

Beskyldes for plagiering. [Les mer](#)

Slik blir DU forfatter

Det har aldri vært lettere. [Les mer](#)

[Likestill psykologstudentene](#)

Behovet for kliniske psykologer øker. Derfor er det gunstig at studenter som velger profesjonsutdannelsen gjør det fordi de vil jobbe med kliniske arbeidsoppgaver. [Les mer](#)

[Nærmere 5 millioner kinobilletter solgt i år](#)

Barnefilmene mest populære blant de norske. [Les mer](#)

[Et tobakksfritt samfunn](#)

I dag endres røykeloven slik at den gir barn rett til et røykefritt miljø. [Les mer](#)

[Har vi mer å by på enn olje og fisk?](#)

Ny debattbok staker ut
kursen for Norge. [Les mer](#)

Et slag i ansiktet

Jim Carrey har satt igang en ny debatt om hvor mye vold det er greit å vise på film. [Les mer](#)